

ФАКТОРИ РЕЗИЛЬЄНТНОСТІ МОЛОДОЇ УКРАЇНСЬКОЇ СІМ'Ї В ПЕРІОД ВІЙСЬКОВИХ ДІЙ

Поняття резилієнс у вітчизняних гуманітарних науках досі проходить процес входження у науковий обіг, тому усталеного терміна, поки що не існує. [3] В україномовних психологічних наукових роботах поняття резильєнтності іноді також визначається як “психологічна пружність”, “життєстійкість”, “життєздатність”, “стресостійкість” чи “стійкість до травми”.

Деякі дослідники визначають це поняття як здатність людини опиратися, протистояти несприятливим впливам, проте більшість погоджуються, що резильєнтність є динамічним процесом саморегуляції та адаптації, а не стала величина. [4]

Найбільш популярними підходи дослідження резильєнтності є концепція життєстійкості сім'ї Ф.Волш [7], концепція М. Унгара [13] та екологічний підхід [9].

Дослідження міцних сімей (Stinnett & DeFrain, 1985) показує, що близько 75% родин під час травматичних подій чи кризи, незважаючи на складні обставини, мали надію на покращення та відчували позитивні емоції. Багато сімей повідомили, що кризовий період навпаки допоміг їм, завдяки спільному подоланню важких подій стосунки збагатилися і стали більш люблячими, ніж були до. [12]

Дослідники виокремлюють різні особистісні характеристики та фактори, що підвищують резильєнтність, а також процеси розвитку резильєнтності та залежність фактору резильєнтності від змін людини протягом життя (M. Rutter, E. Werner) [10; 14].

Теоретичний аналіз досліджень стосовно питання резильєнтності сімей, показує, що сім'ї з високим показником найчастіше володіють такими якостями, як турбота, повага, та теплі стосунки між партнерами. Також важливими є навички ефективного спілкування та налагоджена комунікацією між собою, спільні цінності, мрії та цілі. Іншими характеристиками можна назвати мають змогу покривати базові фізичні та матеріальні потреби членів сім'ї. [1]

Сьогодні дослідження зосереджені на вивченні факторів та якостей, які впливають на резильєнтність у осіб різного віку, у різні періоди життя, у людей різних професійних сфер, у людей, що пережили різні життєві та природні катастрофи. [5; 8; 11]

У своїй фундаментальній праці про стійкість сім'ї Волш (Walsh, 1998a, 2003) та Паттерсон (Patterson, 2002) визначають низку ключових факторів, які складають стійкість сім'ї, а саме: спільна система сімейних переконань, гнучка структура сім'ї та ефективна комунікація. У рамках цих категорій

члени сім'ї взаємодіють один з одним, що в свою чергу, призводить до ефективного подолання серйозних життєвих викликів. [6]

Отже, відповідно до досліджень, сім'я після кризи може не тільки відновлюватися, але й розвиватися. Важливими факторами резильєнтності можна визначити ефективно налагоджену комунікацію, спільні цінності, теплі стосунки між членами сім'ї та забезпечення мінімальних базових потреб.

Список використаних джерел:

1. Лазос Г. П. Резильєнтність: концептуалізація понять, огляд сучасних досліджень / Г. П. Лазос // Актуальні проблеми психології. Том 3.: Консультативна психологія і психотерапія. – Вип. 14. – Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України; – Вінниця, ФОП Рогальська І. О., 2018. – Вип. 14. – С. 26 – 64.
2. Підготовка вчителів до розвитку життєстійкості/стресостійкості у дітей в освітніх навчальних закладах : навч.-метод. посіб. / Богданов С. О. та ін. ; заг. ред. Чернобровкін В. М., Панок В. Г. – Київ : Унів. вид-во ПУЛЬСАРИ, 2017. – 208 с.
3. Психологія російсько-української війни: внутрішній погляд [Електронний ресурс] : матеріали Всеукраїнського круглого столу (7 квітня 2022 року) / за наук. ред. М. Слюсаревського, С. Чуніхіної, Л. Найдьоновой ; Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології, Асоціація політичних психологів України. – Київ : Талком, 2022. – 52 с.
4. Хамініч О. М. Резильєнтність: життєстійкість, життєздатність або резильєнтність? / О. М. Хамініч // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2016. – Вип. 6. – Т. 2. – С. 160–165.
5. Bolton K. The development and validation of the resilience protective factors inventory: a confirmatory factor analysis / Kristin Whitehill Bolton. — University of Texas at Arlington 2013. – 118 p
6. Chang, W. C., Neo, A. H. C., & Fung, D. (2015). In Search of Family Resilience. *Psychology*, 6, 1594- 1607.
7. F. Walsh. The Concept of Family Resilience: Crisis and Challenge. *Family Process*, 35(3), 261–281.
8. Nemeth D., Olivier T. Innovative approaches to individual and community resilience: from theory to practice / Darlyne G.Nemeth and Tracy W. Olivier. – Academic Press, 2018. – 167p.
9. Piel, M. H., Geiger, J. M., Julien-Chinn, F. J. and Lietz, C. A. An ecological systems approach to understanding social support in foster family resilience. *Child & Family Social Work*. 2017.
10. Rutter M. Resilience in the face of adversity: protective factors and resistance to psychiatric disorder // *British Journal of Psychiatry*. – 1985. – # 147. – p.598-611.
11. Southwick S., Charney D. Resilience. The Science of Mastering Life`s Greatest Challenges / Steven M. Southwick, Dennis S. Charney. – Cambridge University Press, 2016. – 230 p.
12. Stinnett, N., & De Frain, J. (1985). *Secrets of Strong Families*. Boston, MA: Little Brown.
13. Ungar M. Varied Patterns of Family Resilience in Challenging Contexts. *J Marital Fam Ther*. 2016 Jan;42(1):19-31. doi: 10.1111/jmft.12124. Epub 2015 Apr 10.
14. Werner E., Smith R. *Overcoming the odds: high risk children from birth to adulthood*. – Ithaca, New York: Cornell University Press, 1992.